

Boží plán spásy v dejinách ľudstva – zmluvy a prostredníci

Rámcový pohľad na dejiny ľudstva

Na počiatku Boh stvoril planétu Zem, ako bydlisko pre človeka, a človeka na svoj obraz. Všetko bolo veľmi dobré. Boh mal s človekom spoločnosť. Človek sa mal rozmnožiť, zaplniť celú Zem, a žiť v obecnosti so svojim Bohom, vo vzťahu lásky, poznania, a plného zaopatrenia. Ale všetko sa ľudskou vzburou a hriechom človeka pokazilo. Pre ľudskú neposlušnosť prišla Božia kľatba a smrť. Neskôr, pre množiacu sa ľudskú zlobu a nepravosť prišiel Boží súd na celú zem vo forme Noemovej potopy počas ktorej celý vtedajší svet zahynul.

Boh dal ľudskej rase z milosti novú šancu. Cez Noeho, cez 8 duší, dal ľudskému rodu nový začiatok. Ľudia sa plodili a množili, boli jeden veľký národ, ale ich srdce bolo stále zlé, otázka hriechu ešte nebola vyriešená. Človek sa opäť Bohu vzoprel. Stavbou babylonskej veže ľudia znova skončili v pýche a vzbure voči Bohu. Boh vtedy zasiahol tak, že zmiatol ich jazyk a došlo k rozptýleniu ľudí po celej tvári zeme, vznikli národy. Do takéhoto sveta sme sa narodili aj my.

Dejiny národov – Boží plán spasit' hriešnikov zo všetkých národov a mať svoj ľud – zmluvy a prostredníci

Keď človek po stvorení zhrešil a zničil ten vzťah obecnosti s Bohom, v ktorom mal žiť ako ľud po zaplnení celej zeme, Boh odkryl, že má v úmysle človeka zachrániť, a obnoviť svoj plán mať svoj ľud. Človeku dal sľub o **semene ženy**, ktoré človeka zachráni a Boží plán naplní (Genesis 3:15).

Keď sa hriech množiacich sa ľudí tak rozmohol, že Boh zničil celý vtedajší svet vodami potopy, tak Boh opäť povolal svoj plán mať svoj ľud, zmiloval sa a zachránil 8 duší v korábe, dal nový štart pre nový svet. Bol to reštart, opäť bol plán taký ako pri stvorení: množiť sa a naplniť zem, poznať Boha a mať s ním vzťah aký má Boží ľud so svojim Bohom. Ale ľudský hriech nebol vyriešený a opäť to dopadlo celé zle. Ľudská rasa namiesto vzťahu s Bohom zvolila sebastrednosť, pýchu a vzburu voči Bohu. Opäť prišiel Boží trestný zásah a výsledkom boli národy s rozdielnymi jazykmi. Ale Boží plán mať svoj ľud stále platil. Do tejto situácie modlárske bezbožných národov vstupuje Boh tým, že si povoláva jedného muža – **Abraháma** – ako **prostredníka**, cez ktorého ide realizovať svoj plán. Boh s Abrahámom uzavrie **zmluvu**. Táto zmluva je **zmluvou zaslúbení**, svojím charakterom **je povahy milosti**. Boh dáva Abrahámovi zaslúbenia.

Cieľom týchto Božích sľubov je mať svoj ľud. Cieľom je spasenie hriešnikov zo všetkých národov.

Boh sľubuje Abrahámovi, že **v ňom budú požehnané všetky čelade** zeme (Genesis 12:3), že na základe zmluvy bude otcom mnohých národov (Genesis 17:4) „*Ja som, hľa, moja zmluva je s tebou, a budeš otcom mnohých národov*“. ANZ to vykladá: „*A Písmo predvidiac, že Boh z viery ospravedľuje pohanov, predzvestovalo Abrahámovi: Požehnané budú v tebe všetky národy*“ (Galatským 3:8).

Boh Abrahámovi zaslubuje **semeno**. Je to podobné zaslúbenie aké dostal Adam (**semeno ženy**). Je to zaslúbenie o budúcom **Spasiteľovi**. Plán je stále ten istý. Toto zaslúbenie dôjde štvorakého naplnenia. Dvojaké vo fyzickom, predobraznom zmysle, a dvojaké v konečnom, duchovnom zmysle.

Semeno v jednotnom čísle je **potomok**. Fyzickým predobrazným naplnením je Izák. Konečným, duchovným naplnením je Spasiteľ, Kristus (Galatským 3:16): „*A zaslúbenia boli povedané Abrahámovi a jeho semenu. Nehovorí: I semenám, ako keby ich bolo mnoho, ale hovorí ako o jednom: I tvojmu semenu, ktorým je Kristus*“.

Semeno v množnom čísle je **potomstvo, ľud, veľký národ** (Genesis 12:2)(potomstvo ako piesku mora a ako počet hviezd na nebi – Genesis 22:17). Fyzickým predobrazným naplnením je **Izraelský národ** ako **zvláštny oddelený Boží ľud**. Konečným, duchovným naplnením je **Cirkev zo Židov i pohanov** (Efezským 2:15) ako **skutočný pravý Boží ľud** (Galatským 3:29): „*A ak ste vy Kristovi, tak ste semenom Abrahámovým a podľa zaslúbenia dedičmi*“. Takto sa dokonal a naplnil Boží plán mať svoj ľud.

Po zlyhaní vzťahu Boha a jeho stvoreného ľudu v rajskej záhrade, po zlyhaní pri reštarte pri „znovustvorení sveta“ (obnovení) za dní Noeho, Boh tento plán realizuje **cez** Abraháma a **zmluvu zaslúbení** s ním uzavretú (Genesis 17:7–8):

*„A postavím svoju zmluvu medzi sebou a medzi tebou a medzi tvojím semenom po tebe, po ich pokoleniach, za večnú zmluvu, **aby som ti bol Bohom i tvojmu semenu po tebe**. A dám tebe i tvojmu semenu po tebe zem tvojho pohostinstva, celú zem Kanaánovu za večné državie, **a budem im Bohom**“.*

Tak, ako sa vzťah Boha a jeho ľudu pôvodne realizoval v rajskej záhrade, a po naplnení celej Zeme sa mal realizovať **na Zemi**, čo všetko zlyhalo vzbúrou človeka, tak Boh Abrahámovi zaslubuje **vlasť**, kde sa vzťah Boha a jeho ľudu bude realizovať, kde Boh bude prebývať uprostred svojho ľudu. Predobrazne, vo fyzickom zmysle je to zaslúbená **zem Kanaán** pre **Izraelský národ**, v konečnom duchovnom zmysle je to **nové nebo a nová Zem, nebeský Jeruzalem**, ako **nebeská vlasť**, kde bude prebývať po vzkriesení **Cirkev v oslávenom tele** (Židom 11:14–16).

Po Abrahámovi prechádzajú zmluvné zaslúbenia na potomka Izáka. Po Izákovi si Boh vyberá jeho syna Jakoba (premenovaného na Izraela), na ktorého sa rovnako vzťahujú všetky predchádzajúce sľuby dané Abrahámovi a Izákovi. Táto rodová línia potom ďalej pokračuje dvanástimi Jakobovými synmi, z ktorých nakoniec vzíde národ Izrael, s ktorým Hospodin vstupuje do zvláštneho vzťahu ako so žiadnym iným národom.

Medzitým sa potomstvo Abraháma, Izraelský národ, dostane do zajatia v Egypte tak, ako to Boh oznámil Abrahámovi (Genesis 15:13–14): *„A Hospodin riekol Abramovi: Vezď istotne, že tvoje semeno bude pohostínom v zemi, ktorá nebude patriť im, a budú im, ľuďom tej zeme, slúžiť, a **budú ich trápiť štyristo rokov**. Ale aj národ, ktorému budú slúžiť, ja budem súdiť, a potom vyjdú s veľkým majetkom“.* Tieto slová sa vyplnili. Boh vyslobodzuje veľkou mocou, divmi a zázrakmi Izraelský národ z otroctva v Egypte cez prostredníka **Mojžiša**. S Izraelským národom vstupuje do zvláštneho vzťahu ako so žiadnym iným národom, opäť **cez zmluvu** a **cez prostredníka**. Prostredníkom je Mojžiš, zmluvou je Sinajská zmluva. Sinajská zmluva je zmluva uzavretá s Izraelským národom prostredníctvom Mojžiša na Sinaji (púšť a vrch). Táto zmluva je svojim charakterom **zmluvou skutkov**, pretože je postavená na **zákone (Mojžišov zákon)**. Zákon predpisuje formou **prikázaní** čo človek musí a čo nesmie. Zákon predkladá dve cesty: poslušnosť prikázaniam, ktorá je odplatená odmenami, a neposlušnosť, ktorá je odplatená trestami. Odmenou je život v požehnaní a Božie zaopatrenie (oboje siahajúce až do večnosti), trestom je prekatie a zavrnutie (siahajúce až do večnosti). Sinajská (Mojžišovská) **zmluva** a Mojžišov **zákon** sú vzájomne zameniteľné pojmy: Mojžišov zákon je **zmluva** (zmluva skutkov) a Sinajská zmluva je **zákon** (Mojžišov zákon). Účelom aj tejto zmluvy je opäť to, aby Boh mal svoj ľud, uprostred ktorého bude prebývať:

*„Tak teraz ak naozaj budete poslúchať môj hlas a budete ostríhať moju zmluvu, **budete mi zvláštnym vlastníctvom nad všetky národy**, lebo veď moja je celá zem. A **vy mi budete kráľovstvom kňazov a svätým národom...**“ (Exodus 19:5–6). „A spravia mi svätýňu, **aby som býval prostred nich** (Exodus 25:8). „**A budem bývať prostred synov Izraelových a budem im Bohom** (Exodus 29:45).*

Na Mojžišovskej zmluve je podstatné to, že toto sa malo vyplniť **len pod podmienkou poslušnosti ľudu** Mojžišovmu zákonu. A čo myslíte, ako to dopadlo? Tak, ako v rajskej záhrade a ako v Babylone. Boží plán sa teda ešte stále nenaplnil. Musela prísť **nová zmluva** a muselo prísť **semeno** zaslúbené Abrahámovi.

To, že Mojžišovská zmluva nedocieli to, o čo Bohu ide, Boh prorocky oznámil už počas platnosti tejto zmluvy. V Moábskej zemi (na planinách v Zajordání), keď bola Sinajská zmluva znovupotvrdená, obnovená a rozšírená krátko pred vstupom do Kanaánu (zaslúbenej zeme), Boh prorocky oznámil cez Mojžiša, že Izraelský národ bude neposlušný, že prídu tresty a prekatie, ale že Boh sa nad nimi nakoniec zľutuje kvôli otcom (patrirchom Abrahámovi, Izákovi a Jakobovi), teda pre zaslúbenia im dané formou zmluvy zaslúbení. Boh prorocky oznámil odsúdenie, ale aj budúcu milosť. Mojžiš skonštatoval, že jeho – ako reprezentanta zákona – neposlúchali, a oznámil, že Boh im v budúcnosti vzbudí proroka na jeho spôsob (**prostredníka zmluvy**), ktorého poslúchať budú – Spasiteľa, Krista (Deuteronomium 18:15, Skutky 3:22). Podobne, keď je Mojžišovská zmluva znovupotvrdená a obnovená prostredníctvom Jozuu, Jozue národu, ktorý sľubuje (a dušuje sa), že zákon poslúchať bude (Józua 24:16+21+24), oznámi, že **nebudú môcť** (Józua 24:19):

„Ale Jozua riekol ľudu: Nebudete môcť slúžiť Hospodinovi, lebo on je presvätý Boh, je silný Boh žiarlivý, neodpustí vašich previnení a vašich hriechov“.

Výsledkom Mojžišovskej zmluvy (zmluvy skutkov) teda bude **neodpustenie hriechov a previnení ľudu.**

Mojžišovská zmluva, zákon zapísaný na kamenných doskách, je z tohto dôvodu **službou smrti a odsúdenia**, je **literou, ktorá zabíja** (2. Korinským 3:6–10). Preto ten, kto je pod zákonom, kto je pod touto zmluvou, je pod zlorečenstvom (Galatským 3:10) a nesie **ovocie smrti** (Rímskym 7:5).

To je dôvod, prečo musela prísť **Nová zmluva** a nahradiť Mojžišovskú (**starú**) zmluvu a musel prísť **prostredník** Novej zmluvy – **Ježiš Kristus** – ako semeno ženy zaslúbené Adamovi (a všetkým následným generáciám po ňom), semeno (potomok, semeno v jednotnom čísle) zaslúbené Abrahámovi. Musel prísť ten prorok, ktorý mal byť prostredníkom zmluvy ako Mojžiš bol prostredníkom zmluvy, mal byť Synom človeka ako Mojžiš bol synom človeka. Prorok, ktorého ale bude **skutočný Boží ľud poslúchať**, na rozdiel od **predobrazného Božieho ľudu** (Izraelského národa), ktorý Mojžiša **neposlúchal**.

Táto potreba **nahradenia starej** (mojžišovskej) **zmluvy** (ktorá je zmluvou skutkov, ktorá je zmluvou postavenou na zákone) **novou zmluvou** (ktorá je povahy milosti, ktorá je postavená na zaslúbeniach) je prorocky oznámená už v ére starej zmluvy (Jeremiáš 31:31–34, Židom 10:16-17):

*„Hľa, idú dni, hovorí Hospodin, že učiním s domom Izraelovým a s domom Júdovým **novú zmluvu**. Nie takú zmluvu, akú som učinil s ich otcami toho dňa, ktorého som ich pojal za ruku, aby som ich vyviedol z Egyptskej zeme, ktorú to moju zmluvu oni zrušili, hoci som ja bol stal ich manželom, hovorí Hospodin. Lebo **toto je zmluva**, ktorú učiním s domom Izraelovým po tých dňoch, hovorí Hospodin: **Dám svoj zákon do ich vnútornosti a napíšem ho na ich srdce a budem im Bohom, a oni mi budú ľuďom**. A nebudú už viacej učiť druh druhu ani brat brata hovoriac: **Poznajte Hospodina! Lebo ma budú znáť všetci od najmenšieho z nich do najväčšieho z nich, hovorí Hospodin, pretože odpustím ich neprávost a na ich hriech viacej nespomeniem“.***

Zaslúbenie Novej zmluvy zaslubuje, že táto zmluva bude iná ako Mojžišovská. V čom iná? Nebude podmienená, nebude postavená na podmienke poslušnosti ľudu. Nebude to zmluva skutkov, ale zmluva postavená na Božej milosti. V tomto je rovnaká ako Abrahámovská zmluva. Sľubuje, ale nepodmieňuje. A čo sľubuje? Že Boh poslušnosť, ktorú od svojho ľudu vyžaduje, čo dostatočne zjavil a ozrejmil Mojžišov zákon, sám aj vo svojom ľude zrealizuje, spôsobí tým, že im zákon nedá viacej ako literu na kamenných doskách, ako sadu prikázaní, ale zapíše ho na ich srdce. Nová zmluva sľubuje, že o tých, ktorí budú mať Boží zákon zapísaný vo svojich vnútornostiach, bude platiť, a to bez podmienky, že Boh im bude Bohom a oni mu budú ľuďom. Teda zaslubuje bez podmienky to, čo Mojžišovská zmluva ponúkala pod podmienkou poslušnosti. Zaslúbenie o novej zmluve ďalej sľubuje, že pod Novou zmluvou Boh odpustí hriechy a neprávosti svojho ľudu. Je to presný opak toho, čo bolo výsledkom Mojžišovskej zmluvy: Boh neodpustí previnenia a hriechy ľudu, ktorý je pod Mojžišovým zákonom. V tom spočíva zlorečenstvo Mojžišovho zákona.

A akým spôsobom Boh urobí to, že jeho ľud bude poslušný? Tak, že svoj zákon zapíše do ich srdca. A presne ako? Tak, že kamenné srdce vymení za mäsité. Tak, že svojho Ducha dá do ich vnútra: **„A dám vám nové srdce a nového ducha dám do vášho vnútra a odstránim to kamenné srdce z vášho tela a dám vám srdce z mäsa. A dám svojho Ducha do vášho vnútra a učiním to, aby ste chodili v mojich ustanoveniach a ostrihali moje súdy a činili ich“** (Ezechiel 36:26-27). Teda to, čo zákon prikazoval: „chodiť v Božích ustanoveniach a činiť Božie súdy“, zákon nedocielil a nemohol docieľiť, ale **darovanie Ducha a obriezka srdca** to docielili. Novozmluvné zjavenie to vysvetľuje takto:

„...Lebo keby bol býval daný zákon, ktorý by bol mohol oživiť, vtedy by skutočne bola spravodlivosť bývala zo zákona“ (Galatským 3:21), „... lebo litera zabíja, ale Duch oživuje“ (2. Korinským 3:6), „Lebo to, čo bolo nemožné zákonu, nakoľko bol slabý skrze telo, to vykonal Boh pošlúc svojho Syna v podobnosti tela hriechu a príčinou hriechu a odsúdil hriech v tele“ (Rímskym 8:3).

Napredovanie veľkého Božieho plánu spasenia národov – zmluvy

V dejinách spásy hriešnikov zo všetkých národov je dôležité vidieť úlohu **zmlúv**, cez ktoré Boh túto spásu realizuje. Potrebujeme správne chápať vzťahy medzi abrahámovskou a mojžišovskou zmluvou, medzi abrahámovskou a Novou zmluvou, ako aj medzi mojžišovskou a Novou zmluvou. Pochopenie zmlúv, vzťahov medzi nimi, a predovšetkým zmluvy uzavretej s Abrahámom a Novej zmluvy, vedie k pochopeniu **Božej milosti a vzťahu milosti, viery a poslušnosti**.

- (1) **Abrahámovská zmluva** je zmluva povahy milosti. Je to zmluva zaslúbení. Zasľubuje budúcu spásu. Jej účelom je realizácia vzťahu medzi Bohom a jeho ľudom
- (2) **Mojžišovská zmluva** je zmluva zákona, zmluva skutkov. Jej účelom je odhaliť ľudský hriech a človeka odsúdiť. **Bola pridaná** pre prestúpenia. Zároveň je jej úlohou byť **Pestúnom**, ktorý vedie ku Kristovi a ku ospravedlneniu z viery samotnej. *Mojžišovská zmluva* (zmluva zákona, zmluva skutkov) **nenahrádza ani neruší Abrahámovskú zmluvu** (zmluvu povahy milosti, zmluvu zaslúbení), bola k nej len dočasne pridaná
- (3) **Nová zmluva** je zmluva povahy milosti. *Nová zmluva nahradza Mojžišovskú zmluvu*, čo je dôvodom, prečo Mojžišovská zmluva dostáva meno Stará zmluva. **Nová zmluva je naplnením zaslúbení Abrahámovskej zmluvy**. V Novej zmluve nachádza Abrahámovská zmluva svoje naplnenie.

Kľúčové je porozumieť, že *Mojžišovská zmluva* (zmluva zákona, zmluva skutkov) nenahrádza ani neruší *Abrahámovskú zmluvu* (zmluvu povahy milosti, zmluvu zaslúbení), a že k nej bola len dočasne pridaná:

„Ale to hovorím: **Zmluvy, predtým uprávoplatnenej Bohom** (Abrahámovská zmluva), *vzťahujúcej sa na Krista, nezneplatňuje zákon*, vzniknúcí po štyristo aj tridsiatich rokoch, tak aby zrušil zaslúbenie. Lebo ak je dedičstvo za zákona, potom už nie viacej zo zaslúbenia. No, Abrahámovi daroval Boh z milosti skrze zaslúbenie. Tak čo teda **zákon? Bol pridaný pre prestúpenia**, dokiaľ by neprišlo semä, ktorému bolo dané zaslúbenie, a bol nariadený skrze anjelov, rukou prostredníka“ (Galatským 3:17–19).

„**takže zákon bol naším pestúnom, vedúcim nás ku Kristovi, aby sme boli ospravedlnení z viery. Ale odkedy prišla viera, nie sme viac pod pestúnom**“ (Galatským 3:24–25).

Kľúčové je porozumieť aj tomu, že Nová zmluva nahradza a ukončuje Mojžišovskú zmluvu (zákon). Zákonu sme museli zomrieť, aby sme mohli byť pripojení ku Kristovi, zákonu sme skutočne aj zomreli, ak sme v Kristovi, boli sme usmrtení zákonu. Ak by sme boli pod Mojžišovskou zmluvou, pod zákonom, tak by sme boli pod zlotrečenstvom, nemali by sme odpustené hriechy, nedostali by sme Ducha skrze vieru, a neboli by sme dedičmi večného života, deťmi Abrahámovými, a deťmi Božími:

„*Kristus nás vykúpil spod zlorečenstva zákona tým, že sám sa stal za nás zlorečenstvom, lebo je napísané: Zlorečený každý, kto visí na dreve, aby na pohanov prešlo v Kristu Ježišovi požehnanie Abrahámovo, aby sme dostali zaslúbenie Ducha skrze vieru*“ (Galatským 3:13–14).

Otázka poslušnosti

Boh celý čas chce mať **svoj ľud**, ktorý je **poslušný, verný, lojálny, milujúci**. Boh môže prebývať len uprostred takéhoto ľudu, nie uprostred iného. Vidíme to v celých dejinách ľudstva. Keď došlo k ľudskej vzbure v rajskej záhrade, spoločenstvo človeka s Bohom zaniklo. Keď Izraelský národ hrešil a neposlúchal, prestupoval zmluvu, Boh v ich strede neprebýval. Boh prebýva len uprostred poslušného ľudu.

Cieľ Božieho plánu je poslušnosť viery u pohanov i u Židov.

Výsledkom Božej milosti je existencia a poslušnosť Božieho ľudu (Cirkev zo Židov i pohanov).

Prostriedkom je viera v evanjelium, odpustenie hriechov, ospravedlnenie z viery, dar Ducha a obriezka srdca.

Peter Vajda